

FAKAKAUKAU

Ako mo tokanga kene fakapapau'I ha me'a, ka 'oku 'ikai kene fakaha ki tu'a 'a e lahi moe

- ma'olunga 'o 'ene mahino'I ha me'a
- Loto vekeveke ke talanoa ki ha me'a 'oku ne loto ke a'usia he kaha'u
- Faka'ofa'ofa 'ene fai ha ngaue tokotaha pe
- Mahino'I hono faka'aonga'I 'o e pa'anga pea lava ke tonu 'ene vete mai 'oha pa'anga
- Mahino'I hono mahu'inga 'o e taimi
- Mahino'I 'a e tupu'anga mo e iku'anga 'o ha me'a

FAKASOSIALE MO FAKAELOTO

- Kamata ke ne 'ilo'I e fehaalaaki 'a e matu'a pea mo e 'ikai kenau tonu he taimi kotoa pe
- Fiefia ke hoko ko ha memipa 'I ha falukunga kakai, kalapu pe ko ha sosaieti
- Fakalakalaka 'ene manako ke kau 'iha fe'auhi va'inga
- Lava 'o mapule'I 'ene 'ita
- 'Ikai ke pau 'ene fakakaukau ki ha me'a pea loto kene 'ilo'I e me'a kotoa
- 'Ilo'I ha ngaahi me'a 'e faingata'a'ia ai fakatu'asino pea pehe ki he'ene fakakaukau mei hono ngaahi maheni pe kaungame'a
- 'I ai e loto vekeveke kene fakahoko ha me'a fo'ou
- Faingofua mo vave 'a e mamahi hono loto he fakaanga pea moe manuki
- Hoha'a ki he'ene malu fakafo'ituitui
- Manako he hiva, feohi mo hon fai 'oha faka'ilonga

- 'Ikai ke loto ke fakafehoanaki pe fakatatau ia ki ha taha
- Fakaha 'ene fiefia mo loto ke feohi mo e tamaiki fefine mo tangata lalahi pea ne fa'ifa'itaki 'enau to'onga

IKAI KE 'I AI HA FANAU 'E LI'EKINA

5770 Fagatogo
Pago Pago, American Samoa 96799
Phone (684) 69 6074
Fax (684) 699 6098

Ko e tohitufani na'e malava ia 'o teuteu'I mei ha tokoni fakapa'anga mei he Potungaue Ako 'a 'Amelika.'Oku ma'u atu 'a e ngofua ke toe hiki ha tatau 'o e ki'I tohitufani.

AMERICAN SAMOA PARENTAL INFORMATION RESOURCE CENTER

Ngaahi Tokoni he Fakalakalaka 'ae Efanau 'i He'enau Tuputupu

Ta'u 9 ike Ta'u 11

Ko e fakalakalaka 'a e tamasi'I ko ha fakahokohoko ia kuopau ke fou ai 'a e ki'I tamasi'I kotoa. Ko e fakahokohoko ko 'eni, 'oku kau ki ai e ako, pea moha ngaahi tefito'I poto taukei hange koe tangutu, 'alu, hopohopo, moe nono'o hono suu. 'Oku ako 'ehe fanau 'a e ngaahi poto taukei ko 'eni pea ui ia koe fakalakalaka 'I he'enau tuputupu hake lolotonga ha vaha'a taimi pau kuo fokotu'u. Mei he'ene 'I he kinitakateni 'o a'u ki he'ene 'I he ako mau'olunga, 'oku fou atu 'a e to'utupu 'I he ngaahi tu'unga fakalakalaka 'e fa.. 'Oku faka'ilonga'I 'ehe kau mataotao 'a e ngaahi tu'unga ko 'eni koe:

- **Pepe mo Valevale: Ta'u 0 – 2**
- **Teuteu Ako: Ta'u 3 – 4**
- **Teuteu Ke Tamasi'I: Ta'u 5 – 8**
- **Tamasi'I: Ta'u 9 – 11**
- **Teuteu Ke Talavou: Ta'u 12 – 14**
- **Talavou: Ta'u 15 – 18**

Ko e tafa'aki lalahi 'e fa 'o e fakalalakala 'I he tuputupu hake 'a e fanau 'a ia 'oku vakai'I ai 'a 'enau poto taukei koe:

1. Fakatu'asino
2. Fakasosiale mo fakaeloto
3. Fakakaukau
4. Fetu'utaki

Neongo pe 'e faikehekehe 'a e tu'unga 'e fakalalakala ai 'a e ki'I tamasi'I takitaha ko e fakahokohoko 'o e tu'unga 'o 'enau fakalalakala he 'ikai ke faikehekehe ia. Lolotonga ko ia 'oku fu'u matu'aki mahu'inga ke manatu'I koe ki'I ta'ahine pe ki'I tamasi'I takitaha 'oku makehe mo 'I ai 'ene totonu 'iate ia pe, 'e 'I ai e ni'ihine 'e faitata mo kainga 'enau fiema'u moe me'a 'oku nau mahu'inga'ia ai kae lava ai 'onau lavame'a 'I he'enau fakalalakala. Fakatata'aki 'eni:

- 'Oku fiema'u e fanau kenau a'usia ha ngaahi fakakaukau lelei 'iatekinautolu pe
- 'Oku fiema'u e fanau kenau a'usia 'a e lavame'a 'I ha fa'ahinga me'a pe tenau fai
- 'Oku fiema'u e fanau kenau hoko 'o fakalalakala 'I he'enau falala pe kiatekinautolu
- 'Oku fiema'u e fanau ketau tokanga kiatekinautolu pea nau tokanga mai foki kiatekitaotolu
- 'Oku fiema'u e fanau kenau foua mo a'usia ha faingata'a
- 'Oku fiema'u e fanau ke tali 'ehe kakai 'o e ngaahi to'u kotoa pea pehe ki he hou'eiki mo e kau ma'u mafai

Ko e ngaahi fiema'u ko 'eni 'oku hokohoko atu pe ia mei he kei valevale 'o a'u ki he ta'u motu'a. 'E kehekehe pe 'a e ngaahi fiema'u 'a e fanau 'o fakatatau ki ho nau ta'u motu'a. Ko e fakalalakala 'a e fanau 'oku fakahoko ia 'I he'enau ngaahi tu'unga takitaha pea he'ikai ke lava ke tau vakai ki he ngaahi fua lelei kotoa ko 'eni meihe fanau kotoa 'I he fa'ahinga ta'u motu'a pe ko e tu'unga tatau 'o e fakalalakala ko 'eni.

1. Ko e ta'u motu'a 'oku 'ikai ko ha fakafuofua pau ia 'o e tu'unga fakamatu'otua. Tokolahi ha fanau tenau foua ha tu'unga pau hono fakafuofua 'I 'o 'enau fakalalakala ka koe ta'u motu'a tenau fakahoko ai 'a e ngaahi fakalalakala ko 'eni 'e kehekehe lahi 'aupito. Ko ha 'ekitiviti 'a ia 'e lava lelei 'o fakahoko 'eha ki'I tamasi'I 'e taha 'e fu'u matu'aki faingata'a ia ki ha ki'I tamasi'I e taha 'I he ta'u motu'a tatau pe.
2. Ko e tupulaki 'e meimei ke 'alu atu ia 'I ha ngaahi tu'unga kehekehe 'I he ngaahi tafa'aki kehekehe 'o e fakalalakala 'I he ki'I tamasi'I fakafo'ituitui. Ko ha ki'I tamasi'I 'oku tu'unga lelei fakatu'asino mahalo pe 'e tu'unga lelei 'I he'etau lau ki he'ene faka'atamai kae to lalo 'I he tu'unga fakaeloto mo e tupulaki fakasosiale. 'E fiema'u e tamasi'I kene a'usia ha ngaahi me'a kehekehe 'I he ngaahi tafa'aki takitaha ko 'eni kene lava 'o a'usia 'a e kakato 'o hono malohi.

FAKATU'ASINO

- Faka'aonga'I 'o e fanga ki'I me'angaue faingofua
- Mahu'inga'ia 'I hono malohi

- Kamata ke fakapikopiko pea 'ikai ke fe'unga 'ene malolo koe tupu mei he vave 'ene tupu kae 'ikai ke potupotu tatau
- Longomo'ui mo ta'efakangatangata hono malohi 'I ha me'a tene fai
- Fiefia he kau 'iha va'inga pe 'ekitiviti fakakulupu
- Fiefia he ngaue fakataha
- Malava 'o fakahoko ha me'a tokotaha pe 'iate ia
- Loto kene fai ha me'a ke lava mo ikuna
- Tu'unga ma'olunga hono ivi mo e malohi
- Malava kene tauhi mo mo'ui'aki e ma'a mo e fakama'a
- Kamata ke tupulaki e sino ke lahi mo mamafa
- 'I ai e poto taukei kuo 'asi 'ihe ngaue kuone fai
- Manako he fakahinohino faingofua mo nounou ki ha me'a ke fai
- Ngaue fakataha mo kinautolu 'I ha falukunga kakai pe kulupu

FETU'UTAKI

- Fiefia ke kau 'I ha talanoa ke vahevahe atu ai 'ene fakakaukau pea mo 'ene tui
- Fakalalakala ange 'ene lea
- Fiema'u ke tokanga'I 'eha taha lahi 'I ha ngaue 'oku ne fai ke lelei hono fakahoko
- 'ikai ke fe'unga 'ene taukei ke fai ai ha fili pe ko ha aofangatuku ki ha me'a
- Loto ke fakahiikihiki 'I mo fakamalo'ia 'I ha ngaue lelei 'oku ne fai
- Fakaha 'ene tu'u tokotaha 'I he'ene talangata'a pea tafoki 'o 'ikai tali mai ki ha me'a
- Fekumi ki ha tali 'oha me'a 'iatekinautolu pe
- A'usia ha tu'unga kuo 'iai 'a e fakamatu'otua 'I he'ene fakakaukau

